

δύμως καί λογικά συνεκτικότεροι πρέπει νά είναι οι κανόνες. Τοῦτοι οι κανόνες συνιστοῦν τό δάντιστοιχο τῆς φυσικῆς νομοτέλειας στό ἐπίπεδο (μιᾶς ἀπό τίς κύριες μορφές) τῆς κοινωνικῆς δράσης, καί σκοπεύουν νά ἐμπνεύσουν τό ἴδιο καθησυχαστικό αἴσθημα ὅπως καί οἱ φυσικοί νόμοι, ὅτι δηλαδή ή ἀγορά παρά τή φαινομενική της ἀναρχία δέν είναι λιγότερο σταθμίσιμη ἀπό τόν κόσμο σέ ὅλη του τήν παρδαλή ποικιλομορφία. Τώρα, τό κράτος είναι ή βαθμίδα δικαιοδοσίας, ή ὅποια προσδιορίζει τούς κανόνες καί κατοχυρώνοντας νομοθετικά ὄρισμένες θεμελιώδεις κανονιστικές ἀρχές μεριμνᾶ γιά τήν εὔτακτη διεξαγωγή τῆς κοινωνικῆς ἔργασίας σέ ὅλους τούς τομεῖς. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτήν τό κράτος μοιάζει μέ τόν πεφωτισμένο Θεό τοῦ ντεῖσμοῦ, ὁ ὅποιος ὄριζει μιά γιά πάντα τούς φυσικούς νόμους καί δέν ἀναμιγνύεται στίς ἴδιαιτερες περιπτώσεις· ή αὐθαιρεσία τοῦ Θεοῦ παραμερίζεται μέ τό ἴδιο πνεῦμα καί κατά τήν ἴδια ἔννοια ὅπως ή «φεουδαλική ἀναρχία» στό κοινωνικό ἐπίπεδο. Τό γενικό συγχρατεῖ τά μέρη ὅχι ἰσοπεδώνοντας τήν ἴδιαιτερότητά τους, ἀλλά θέτοντας ἀπλῶς στήν κίνησή τους ὄρισμένα ὄρια, τά ὅποια δύμως καθιστοῦν ὀκριβῶς δυνατή τήν ἐλεύθερη κίνηση ἐν γένει. Τούτη ή δίπλευρη κατασκευή στό ἐπίπεδο τῆς θεωρίας ἀνταποκρινόταν στή διττή κοινωνικοϊστορική διαδικασία, ὅτι ὁ κοινωνικός σχηματισμός, μέσα στόν ὅποιο ή ἀστική τάξη κυριαρχοῦσε ή πάντως ἔδινε τόν τόνο, προώθησε σέ ἔκταση ἀγνωστη ὡς τότε τόσο τόν ἐλεύθερο συναγωνισμό δόσο καί τό συγκεντρωτικό κράτος. Καί τά δύο αὐτά στρέφονταν ἐναντίον τῆς *societas civilis* ή τῶν καταλοίπων της, καί τά δύο ἐπίσης ἐπιστρατεύθηκαν γιά τήν ἐπιβολή ἀστικῶν συμφερόντων. Ἡ ἔχθρότητα τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στό κράτος είναι μύθος πού τόν διέδωσε ή ἴδια ή ἀστική τάξη ὅταν καταπολεμοῦσε τό ἀπολυταρχικό κράτος — κατά τρόπο διφορούμενο καί ἐπαμφοτερίζοντα, ἀλλωστε. Ἡ μεγάλη μάζα τῆς ἀστικῆς τάξης γνώριζε ή διαισθανόταν πάντοτε ὅτι δίχως γενική νομοθεσία καί δίχως τόν μηχανισμό γιά τήν ἐφαρμογή της δέν μποροῦσε νά λειτουργήσει ή καπιταλιστική οἰκονομία. Τό ούσιαστικό ἔρωτημα ήταν ποιός θά συγκροτοῦσε καί θά ἔλεγχε τό κράτος. Ἐνάντια στά *arcana* τῆς πολιτικῆς τῶν ἀπολυταρχικῶν ὀνακτοβουλίων καί γιά νά νομιμοποιηθοῦν οἱ φιλελεύθεροι ἀντιπροσωπευτικοί θεσμοί δημιουργήθηκε καί χρησιμοποιήθηκε τό σύνθημα τῆς δημοσιότητας, δύμως τό ἴδιο ἔχεινο κράτος, πού ὅφειλε νά βρίσκεται ὑπό τόν συνεχή ἔλεγχο τῆς (ἀστικῆς) δημοσιότητας, ἀπό τήν ἀλλη μεριά ἐπρεπε νά μεριμνᾶ μέσω τῆς γε-

νικῆς του νομοθεσίας γιά τόν χωρισμό τῆς δημόσιας σφαίρας ἀπό τήν ίδιωτική. 'Ο χωρισμός αύτός προῆλθε βέβαια ἀπό τήν ἐπιδίωξη νά τεθεῖ τέρμα στούς θρησκευτικούς πολέμους, γρήγορα ὅμως συγχωνεύθηκε μέ τή λειτουργία τοῦ συστήματος τοῦ ἐλεύθερου συναγωνισμοῦ καί ἔγινε αὐτονόητη, ἀλλά καί πεισματικά προασπιζόμενη βάση τοῦ ἀστικοῦ τρόπου ζωῆς ἐν γένει. 'Εκτός τοῦ ὅτι συχνά χρησίμευε στόν ἀστό ὡς μανδύας γιά νά κρύβει μικρότερα ἢ μεγαλύτερα παραστρατήματα, ἀπό διακριτικές ἐπισκέψεις οἴκων ἀνοχῆς μέχρι ὑποπτες μεθόδους πλουτισμοῦ, ἐκπλήρωνε τή σημαντική λειτουργία ὅτι ἔσυρε τή διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στήν ἀντικειμενική καί στήν ὑποκειμενική ἔποψη τῆς ἔννοιας τῆς προσωπικότητας, ὅπως τή σκιαγραφήσαμε προηγουμένως. Παρακάτω θά δοῦμε ὅτι ἡ ἀνάμιξη τῶν δύο αὐτῶν ἐπόψεων σέ συνάρτηση μέ τήν ἄρση τοῦ χωρισμοῦ ἀνάμεσα σέ δημόσια καί ίδιωτική σφαίρα ἀποτελεῖ θεμελιώδες γνώρισμα τῆς πολιτικῆς, τοῦ τρόπου ζωῆς καί τοῦ πολιτισμοῦ τῆς μαζικῆς δημοκρατίας.

'Ο χωρισμός κράτους καί κοινωνίας ἡ δημόσιας καί ίδιωτικῆς σφαίρας συνιστοῦσε τήν κοινωνικοπολιτική πλευρά τῆς ἐκοινομίκευσης ἐκείνης, ἡ ὅποια στόν ίδεολογικό τομέα σήμανε τόν παραμερισμό τοῦ ἔμπρακτου μονοπωλίου τῆς (ἐκολησιαστικά κυρωμένης) θεολογίας. Στό πλαίσιο τῆς ίδεολογικῆς ἐκοινομίκευσης, πού γιά τήν ἀστική τάξη ἥταν ἐξ ἕσου ζωτική ὅσο καί ἡ κοινωνικοπολιτική, ἀντικαταστάθηκε ἡ παραδοσιακή θεολογία μέ τόν πολιτισμό καί τή μόρφωση — βέβαια ἔναν πολιτισμό καί μιά μόρφωση, ὅπου τό δίχως ἀλλο μποροῦσε καί δρειλε νά ἔχει τή θέση της μιά ἀποκαθαρμένη καί πεφωτισμένη θρησκεία. Στήν ταυτόχρονη ἀπομάκρυνση τῆς κοινωνίας ἀπό τόν φεουδαλισμό καί τῆς κοινωνικῆς ίδεολογίας ἀπό τή θεολογία ἀντιστοιχοῦσε ὁ διπλός χαρακτήρας τῆς ἀστικῆς τάξης, δηλαδή ἡ παράλληλη ὑπαρξη τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ πλούτου (bourgeoisie μέ τή στενότερη ἔννοια) καί τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς μόρφωσης. Τούτη ἡ παράλληλη ὑπαρξη δέν ἥταν πάντοτε ἀρμονική καί ἀπαλλαγμένη ἀπό συγκρούσεις, καί αὐτό δημιουργοῦσε ἐκάστοτε διαφορετικές δυνατότητες προσέγγισης μεταξύ τους: βέβαιο εἶναι ὅτι τόσο ἡ ἀπόσταση ὅσο καί ἡ συγχώνευση τῶν κατόχων τοῦ ἀστικοῦ πλούτου μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀστικοῦ πνεύματος πούκιλλε ἔντονα ἀπό ἐποχή σέ ἐποχή κι ἀπό χώρα σέ χώρα. Παρά τήν ὑπεροψία ἡ τή δυσφορία τοῦ bourgeois ἀπέναντι στόν φτωχότερο ἐκ μορφώσεως ἀστό καί παρά τήν περιφρόνηση τοῦ καθηγητή πρός τόν

κερδοσκόπο, κατά τή γενική ἀστική ὄντιληψη ή καλλιέργεια καί ἡ μόρφωση (ἢ ἔστω ἡ ἐπιδίωξή τους ἢ ἡ ἐνίσχυσή τους) ὄντηκαν στά ούσιώδη γνωρίσματα τοῦ ἀστικοῦ ἥθους καί ἔθους. "Ἐνα (μεγάλο) μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης δέν συμμετεῖχε βέβαια διόλου στὸν ἀστικό πολιτισμό, ὡστόσο ἡ ἔννοια τοῦ πολιτισμοῦ ἢ τῆς καλλιέργειας ἐν γένει ἔμεινε συνδεδεμένη μέ τὸν μέσο ὅρο τῆς ἀστικῆς αὐτοσυνειδήσιας, κι αὐτό εἶχε ἀποφασιστική σημασία. Τούτη ἡ ἔννοια θεωροῦνταν ὡς χαρακτηριστικά ἀστική ὄντα κι ὅταν ἡ ἀστική τάξη ἀρχισε νά οἰκειοποιεῖται μορφές ζωῆς καί πολιτισμοῦ τῆς ἀριστοκρατίας ἐκ καταγωγῆς. Γιατί ἡ οἰκειοποίηση αὐτῇ ἔλαβε χώρα σέ ἐποχή ὄντος τῆς ἀστικῆς τάξης ἢ καί μετά τήν (οἰκονομική, ὃν ὅχι καί πολιτική) ἐπικράτησή της, ὅταν δηλαδή δέν χρειαζόταν πιά τά προηγούμενα πολεμικά σύμβολα τῆς περιχαράκωσης ἐν ὄντοι τοῦ πουριτανικοῦ πνεύματος ἢ τοῦ ἀπέριττου κλασσικισμοῦ, ἐνῶ ἀπεναντίας ἢ ἀριστοκρατίας ἐκ καταγωγῆς δέν εἶχε νά προσφέρει τίποτε ἄλλο ἔκτος ἀπό πολυτέλεια καί ἐπίδειξη. Παρά τά ὅσα λέγονται γιά τόν «έκφεουδαλισμό τῆς (μεγαλο)ἀστικῆς τάξης», δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι αὐτός ὁ «έκφεουδαλισμός» συντελέσθηκε μόνο μετά τόν κοινωνικό θάνατο τοῦ φεουδαλισμοῦ καί τῆς ἀριστοκρατίας ἐκ καταγωγῆς, καί τότε πάλι σέ περιορισμένη ἔκταση. 'Εξ ἄλλου πρέπει νά μή μᾶς διαφεύγει μιά ἀποφασιστική διαφορά ὄντας στὸν ἀστικό καί στὸν ἀριστοκρατικό πολιτισμό: πρόκειται γιά τόν μαζικό χαρακτήρα τοῦ πρώτου, ὅπως ἐκδηλώθηκε μέ τήν ὄντας τάξην ὄντας στικῶν συνηθειῶν καί ὄντας στικοῦ κοινοῦ καθώς καί μέ τή συγκέντρωση μορφωμένου πλήθους σέ θέατρα, μουσεῖα, δημόσιες καί αἴθουσες συναυλιῶν.

'Η διπλή φυσιογνωμία καί οι διπλές ὄντας τάξης τάξης ὄντικατοπτρίζονταν στό πκιδευτικό της ἰδεῶδες, τό ὅποιο ἦθελε νά καλύψει τόσο τήν παιδεία μέ τήν εύρεία ὄνθρωπιστική ἔννοια, ὅσο καί τήν τεχνική καί ἐπαγγελματική ἔκπαίδευση. 'Η φυσική ἐπιστήμη καί τά ὄνθρωπιστικά γράμματα δέν συνδέονταν ὄντας στικά, ὅμως στρέφονταν ἀπό κοινοῦ ὄντας στίς παραδοσιακές ἐκολησιαστικές-θεολογικές προτεραιότητες, οι ὅποιες ὄντας τάξην ἀπό τή μιά μέ τήν ὄντολογική ὄντας τήν τάξην φύσης καί ἀπό τήν ἄλλη μέ τόν ὄνθρωποκεντρισμό. Καθώς συνυφαίνονταν μέ τήν τεχνική καί τή βιομηχανία, ἡ φυσική ἐπιστήμη ἔξεφραζε τήν προοδευτική ἢ δυναμική ἔποψη τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ καί συνάμα τή μηχανιστική ἐκδοχή τῆς ἰδέας τῆς ἀρμονίας, ἐνῶ τό κλασσικό ἰδεῶδες κατά κάποιον τρόπο ἔχει μιά

πολύ πλαστικότερη ἀντίληψη τῆς ἀρμονίας μέσα στό στατικό καλούπι τοῦ διχρονού. "Ομως τό κλασσικό στοιχεῖο δέν ἐνσάρκωνε ἀπλῶς τήν ἀρμονία καθ' αὐτήν καί ἐν γένει, ἀλλά καί ἀποκάλυπτε τούς ἔσωτερους νόμους της, ἀπό τούς ὅποιους ὁ ὑπέρτατος ἡταν ἡ συμμετρική σχέση τοῦ μέρους πρός τό" Ολο καθώς καί ἡ τέλεια ἀντιστοιχία περιεχομένου καί μορφῆς. Προτοῦ δείξουμε τή σημασία τούτων τῶν ἀρχῶν γιά τήν ἀστική ἔννοια τῆς τέχνης, πρέπει νά θυμίσουμε τή στενή συνάρεια τοῦ κλασσικοῦ ἴδεωδους μέ τό ἴδεωδες τῆς φύσης μέσα στήν ἀστική σκέψη, συνάρεια πού ἀποτελεῖ μιά σπουδαία πλευρά τῆς γενικῆς ἐπιδίωξης νά νοηθοῦν ἀπό κοινοῦ καί νά συνενωθοῦν ἡ φύση καί ὁ πολιτισμός. Ο κλασσικός πολιτισμός (ἡ δ.τι θεωροῦσε ως κλασσικό πολιτισμό ἡ ἀστική τάξη) φαινόταν τώρα ώς ἡ εὐγενέστερη καί λεπτότερη ἐκδίπλωση τῆς φύσης καί τῶν κανονιστικῶν της ἀρχῶν μέσα στίς συνθῆκες τῆς συμβίωσης τῶν ἀνθρώπων. Τούτη ἡ ἴδεωδης ἀντίληψη γιά τόν κλασσικό πολιτισμό τοῦ προσέδιδε χαρακτήρα οίονεί ὑπεριστορικό, ὁ ὅποιος ὑπερπηδοῦσε τή ριζωμένη στόν χῶρο καί στόν χρόνο σχετικότητα ὅλων τῶν κανονιστικῶν ἀρχῶν καί ὕψωνε σέ οἰκουμενική ἀξία καί σέ καθολικό μέτρο τόν ἴδεωδη τρόπο, μέ τόν ὅποιο ἡ ἀστική τάξη κατανοοῦσε τόν ἔαυτό της. Η οίονεί ἀνιστορικότητα τοῦ κλασσικοῦ δέν μποροῦσε ώστόσο νά ἀναιρέσει τόν ιστορικό προσανατολισμό τῆς ἀστικῆς σκέψης, ὁ ὅποιος πήγαζε ἀπό ἄλλες, ἐξ ἵσου ισχυρές κοσμοθεωρητικές ἀνάγκες. Η αἰσθηση τοῦ κόσμου ὑπό τήν πρωταρχική ἔποψη τοῦ χρόνου καί ἡ ιστορική θεώρηση τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας ἔγιναν κεντρικό γνώρισμα τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς παιδείας. Αύτό φάνηκε ὅχι μόνο στήν ἔξεχουσα θέση τῶν ιστορικῶν ἐπιστημῶν μέσα στό ἐκπαιδευτικό σύστημα, ὅχι μόνο στήν ιστορική ἔμπνευση τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἡ στίς δομικές ὄμοιότητες ἀνάμεσα στό μυθιστόρημα καί στήν ιστοριογραφία ἡ τή βιογραφία, ἀλλά ἐπίσης, καί παραστατικότερα, στήν ἰδρυση μουσείων, ὅπου ἡ ἀρχή τῆς διαδοχῆς στόν χρόνο βαθμιαῖα παραγκώνισε τά ἀπλῶς ταξινομητικά κριτήρια, τά ὅποια ἐπικρατοῦσαν στόν 17ο καί στόν 18ο αι.

Η ἰδρυση μουσείων συμβόλιζε γενικά τήν τελειωτική αύτονόμηση μιᾶς κοσμικῆς γνώσης πού τώρα πιά μποροῦσε νά κωδικοποιηθεῖ καί νά ἐπιδειχθεῖ μαζικά. Τά μουσεῖα ἡσαν οἱ ναοί τῆς καινούργιας θρησκείας τῆς ἐπιστήμης καί ἀτένιζαν ἀγέρωχα, ὃν ὅχι περιφρονητικά, τά μνημεῖα τοῦ θεολογικοῦ πνεύματος. Τά καλλιτεχνικά μουσεῖα ἔδειχναν ἴδιαίτερα τήν καινούργια αύτονομία τῆς τέχνης, ἡ ὅποια εἶχε πάψει νά

είναι ancilla ecclesiae ἡ μέσο ἐπίδειξης τῶν «δεσποτῶν» καί, παρ' ὅλη τή χρήση της γιά σκοπούς παραστάσεως ἀπό μέρους ἀστικῶν φορέων, διεκδικοῦσε τώρα γιά τόν ἔαυτό της θέση καί ἀξία πολύ σημαντικότερη, δηλαδή ἥθελε νά ἐμφανισθεῖ δίπλα στήν ἐπιστήμη καί στή φιλοσοφία ὡς αὐτοτελές ὅργανο ἔρμηνείας καί βίωσης τοῦ κόσμου. Ἡ ἀστική αὐτονόμηση τῆς τέχνης ὁδήγησε ἀπό τή μιά στή μνημειωσή ἀναπαράσταση τοῦ πνεύματος ἐπί μέρους τεχνῶν μέ τό χτίσιμο θεάτρων, λυρικῶν σκηνῶν ἡ μουσείων τέχνης, κι ἀπό τήν ὄλλη στήν ἴδεα τοῦ καθολικοῦ ἔργου τέχνης ὡς ἀπτῆς παρουσίασης τῆς Μίας τέχνης στήν ἐνότητα τῶν κλάδων καί τῶν τάσεών της. Οἱ θεματικές καί ὑφολογικές μεταβάσεις ἀπό τή μιά τέχνη στήν ὄλλη ἐπιδιώκονταν ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοια, καί ἡ προσπάθεια γιά σύνθεση ἐκφράσθηκε μεταξύ ὄλλων σέ μιά πλούσια φιλολογία γύρω ἀπό τό σύμβολο, τήν ἀλληγορία καί τή μεταφορά. "Ομως ἡ συνθετική προσπάθεια πού χρησιμοποιοῦσε αὐτά τά μέσα εἶχε μιάν ὀκόμη πλευρά καί πρόθεση, συναπτόμενη μ' ἔνα ούσιωδες γνώρισμα τῆς ἀστικῆς τέχνης καί αἰσθητικῆς. Πρόκειται γιά τή συγχώνευση τοῦ αἰσθητικοῦ μέ τό ἡθικό στοιχεῖο, τοῦ ὡραίου μέ τήν ἴδεα καί μέ τήν ἀλήθεια, τοῦ βιώματος μέ τήν κανονιστική ἀρχή, τοῦ ἀτομικοῦ μέ τό κοινωνικό. Στήν ἀδιάλειπτη συνάφεια καί ὀναμέτρησή τους μέ τήν ἀνώτερη ἐπικράτεια τῶν ἀξιῶν καθώς καί μέ τά προβλήματα πού συγκινοῦσαν τήν κοινωνία, ἡ τέχνη ὅφειλε κατά τό δυνατόν νά ἔχαντικειμενικευθεῖ, δηλαδή νά ἀποκτήσει ἀντικειμενικό περιεχόμενο καί στερεή μορφή. Ἡ ἀτομική ἔμπνευση, ἡ φαντασία καί ἡ στοιχειωσή δημιουργική δύναμη τοῦ καλλιτέχνη ὅφειλαν νά τιθασευθοῦν καί συνάμα νά γονιμοποιηθοῦν στήν ἴδια ἔκταση καί μέ τήν ἴδια ἔννοια ὅπως στόν τομέα τῆς ἡθικῆς τά ψυχόρμητα διοχετεύονταν σκόπιμα διά μέσου τοῦ Λόγου. Παρόμοια γινόταν ὀντιληπτή ἡ σχέση μορφῆς καί περιεχομένου στό καλλιτέχνημα. Μορφή σήμαινε τήν πλαστουργό δύναμη πού ἀπελευθέρωνε τό περιεχόμενο ἀπό τό τυχαῖο ἡ τό μή τυπικό κι ἔτσι τό ἔξιδανίκευε· ὁ μορφοποιός, δηλαδή ὁ καλλιτέχνης, δέν ἦταν κάποιος ἀτίθασος μάγος ἡ ὄργιλος προφήτης, παρά μᾶλλον ὁ εὐλαβικός ἀρχιερέας καί κήρυκας τοῦ ἴδεώδους στή συνάφειά του μέ τόν ἀντικειμενικά ὑπαρκτό καί γενικά ὀντιληπτό κόσμο. Τό προγραμματικό αἴτημα ὀντικειμενικότητας τῆς τέχνης καί ἔχαντικειμενίκευσης τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας μέσα στήν ἀρμονία μορφῆς καί περιεχομένου ἐδραζόταν ἀπό τήν πλευρά του στήν κοσμοθεωρητική ἀποδοχή μιᾶς (ἴδεώδους) φύσης, στή μέμηση

τῆς ὅποίας ἡ τέχνη ὄφειλε νά ἀναζητήσει καί νά βρεῖ τή δική της ἀνεξάντλητη πηγή ἐμπνεύσεως.³ Από τήν ἀποψη αὐτήν ἐνδιέφερε ὅχι ἀπλῶς τό τοπίο ἢ ἡ νεκρή φύση, παρά πρό παντός ὁ ἄνθρωπος.⁴ Ο ἀστικός ἄνθρωποκεντρισμός στήν τέχνη εἶχε εύρεία ἔννοια, σήμανε δηλαδή τή σύνδεση τῆς ἀναπαράστασης τοῦ κόσμου μέ μιάν ἰδέα σημαντική γιά τόν ἄνθρωπο, τήν ὅποία ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν πλευρά του τήν πρόβαλλε στήν ἔξωτερη φύση.⁵ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἐμφανιζόταν ἐν μέρει ὡς συνισταμένη καί ἐν μέρει ὡς πηγή ὅλων τῶν ἐνεργῶν δυνάμεων ἡ παραγόντων.⁶ Από τήν ἀποψη αὐτήν ὁ ἄνθρωποκεντρισμός βασιζόταν σέ μιά συνθετική ἀντίληψη. Αύτός εἶναι ὁ βαθύτερος λόγος, για τόν ὅποιο ἡ κατάλυση τοῦ ἄνθρωποκεντρισμοῦ μέσα στίς συνθήκες τῆς μαζικῆς δημοκρατίας συμβάδισε μέ τόν παραμερισμό τοῦ συνθετικοῦ-ἐναρμονιστικοῦ σχήματος σκέψης πρός χάρη τοῦ ἀναλυτικοῦ-συνδυαστικοῦ καί συνάμα μέ τόν παραμερισμό κάθε σύνθεσης. Πῶς συντελέσθηκε αὐτή ἡ διαδικασία θά τό δοῦμε στό πρώτο τμῆμα τοῦ ἐπόμενου κεφαλαίου.⁷ Εκεῖ θά ἔξετάσουμε καί τά βασικά στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς αἰσθητικῆς στίς ἐπί μέρους τέχνες, ἔτσι ὥστε μέσω τῆς ἀντιδιαστολῆς καί τῆς σύγκρισης νά κατανοήσουμε καλύτερα τή δομή τοῦ ἀναλυτικοῦ-συνδυαστικοῦ σχήματος σκέψης στούς ἀντίστοιχους τομεῖς.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ